

HP BUKHARA
HAND PRINT

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING
ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI: 5 E MODEL, YANGI AVLOD DARSLIKHLARI
VA XORIJIY TAJRIBALAR

**MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM FAKULTETI
BOSHLANG'ICH TA'LIM KAFEDRASI**

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR
KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING
ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI:
5 E MODEL, YANGI AVLOD DARSLIKHLARI
VA XORIJIY TAJRIBALAR**

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

TO'PLAMI

**IEA
TIMSS**

**IEA
PIRLS**

**2025-YIL
21-NOYABR**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA’LIM FAKULTETI**

BOSHLANG‘ICH TA’LIM KAFEDRASI

**“BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARIDA XXI ASR KO‘NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI: 5 E MODEL, YANGI
AVLOD DARSLIK LARI VA XORIJIY TAJRIBALAR”**

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MATERIAL LARI

2025-yil, 21-noyabr

Ilmiy-amaliy anjumanning dasturiy qo‘mitasi

B.B. Ma‘murov	–	Buxoro davlat pedagogika instituti rektori, rais;
Z.M. Muqimov	–	Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini;
G.R. Akramova	–	Ilmiy – tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, a‘zo;
M.M. Tilavova	–	Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti dekani, a‘zo;
R.A.Qo‘ldoshev	–	Ta‘lim sifatini nazorat qilish bo‘limi boshlig‘i, a‘zo;
M.J. Saidova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası mudiri, a‘zo;
F.M.Qosimov	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası professori, a‘zo;
Y.Y.Azimov	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası professori, a‘zo;
N.O.Safarova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası professori, a‘zo;
N.B. Adizova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
N.B. Adizova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
G.E.Saidova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
R.X.Jumayev	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
F.N. Abdullayeva	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
S.R.Akramova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
M.N. O‘rinova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;

Ilmiy-amaliy anjumanning tashkiliy qo‘mitasi

Z.M. Muqimov	–	Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais;
G.R. Akramova	–	Ilmiy – tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, rais muovini;
J.S.Aminov	–	Moliya-iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, a‘zo;
M.M. Tilavova	–	Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti dekani, a‘zo;
R.A.Qo‘ldoshev	–	Ta‘lim sifatini nazorat qilish bo‘limi boshlig‘i, a‘zo;
M.J. Saidova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası mudiri, a‘zo;
F.M.Qosimov	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası professori, a‘zo;
Y.Y.Azimov	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası professori, a‘zo;
F.S.Safarov	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
S.R.Akramova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
N.B. Adizova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
R.X.Jumayev	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası dotsenti, a‘zo;
I.D.Axrоров	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
B.N.Yuldashev	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
D.N.Xayrullayeva	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
Z.I.Usmonova	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo;
N.O‘.Xudoyberdiyeva	–	Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo.

To‘plam Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27-dekabrda 490-sonli buyrug‘iga asosan 2025-yilning 21-noyabr kunda **“Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida XXI asr ko‘nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy texnologiyalari: 5 E modeli, yangi avlod darsliklari va xorijiy tajribalar”** mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari asosida tuzildi.

Mas‘ul muharrir:

M.J. Saidova - pedagogika fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

B.R. Adizov - pedagogika fanlari doktori, professor

G.V. Izbullayeva- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

TEXNOLOGIYA TA'LIMI VOSITALARI ORQALI FANLARARO INTEGRATSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

Jo'rayeva Dilnoz Raxmidinovna

Buxoro davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada texnologiya ta'limi vositalarining fanlararo bog'liqlikka ta'siri va ularning didaktik imkoniyatlari tahlil qilingan. Boshlang'ich sinf texnologiya ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), vizual, interaktiv va amaliy vositalardan foydalanishning samaradorligi ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, texnologik vositalar ta'lim jarayonida o'quvchilarning ilmiy tafakkuri, ijodkorligi, fanlararo integratsiyaga tayyorligi hamda raqamli savodxonligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada AKT, bosma materiallar, asbob-uskunalar va elektron resurslarning o'zaro uyg'unligi asosida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash mexanizmlari amaliy misollar orqali asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Texnologiya ta'limi, fanlararo bog'liqlik, ta'lim vositalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), integratsiya, boshlang'ich ta'lim, didaktik ahamiyat, innovatsion pedagogika.

Boshlang'ich sinf texnologiya ta'limida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash jarayonida vositalarning roli alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik amaliyotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), vizual hamda interaktiv vositalar ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda. Bu vositalar o'quv materiallarini yetkazishda, o'quvchilarning bilimlarni idrok etish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim metodik baza hisoblanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, AKTning ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'quvchilarning ilmiy faolligini oshirish, dars jarayonini yanada qiziqarli va interaktiv qilish bilan bir qatorda, ularning motivatsiyasini sezilarli darajada kuchaytiradi. Shu bilan birga, texnologiya vositalaridan foydalanish o'quvchilarda fanlararo aloqalarni idrok etish, amaliy bilimlarni umumlashtirish hamda mustaqil izlanishga tayyorlikni rivojlantiradi.

Xalqaro tajribada ham texnologik vositalar yordamida fanlararo bog'liqlikni yo'lga qo'yish innovatsion pedagogik yechim sifatida qaralmoqda. Masalan, o'quv jarayonida vizualizatsiya vositalaridan foydalanish bilimlarning yaxlit integratsiyasini ta'minlab, ularni real hayotiy vaziyatlarga moslashtirish imkonini beradi. Shu sababli texnologiya fanida foydalaniladigan vositalarni puxta rejalashtirish va ilmiy asoslash dars jarayonining samaradorligini oshiradi hamda o'quvchilarni ijodiy fikrlashga yo'naltiradi.

Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida qo'llaniladigan vositalar nafaqat darsning sifatli tashkil etilishiga, balki fanlararo bog'liqlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Boshlang'ich sinf texnologiya ta'limida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash vositalarning puxta rejalashtirilgan holda qo'llanilishini talab qiladi. Zamonaviy o'quv jarayonida qo'llaniladigan vositalar, xususan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), ko'rgazmali xaritalar, bosma materiallar, asbob-uskunalar va elektron resurslar nafaqat dars jarayonini boyitadi, balki fanlararo aloqalarni tabiiy shaklda shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchi bilimlarining texnologik, pedagogik va mazmuniy jihatdan integratsiyasi zarur. Vositalarning to'g'ri tanlanishi o'quvchilarni amaliy faoliyatga jalb etish, nazariy bilimlarni real hayotiy vaziyatlarga tatbiq etish va ularni ijodiy izlanishga yo'naltirish imkonini beradi. Masalan, AKT vositalari yordamida grafik modellar yaratish informatika va matematika fanlari bilan uyg'unlashsa, asbob-uskunalaridan foydalanish fizika, ekologiya kabi tabiiy fanlar bilan uzviy bog'liq bo'ladi. Shu sababli, texnologiya fanida qo'llaniladigan vositalarning fanlararo bog'liqlikka ta'siri quyidagi jadvalda keltirilgan. (1.2-jadvalga qarang).

T/r	Vosita	Texnologiya darsidagi qo'llanish misoli	Qaysi fanlar bilan integratsiya?	Ta'siri
1.	AKT (kompyuter, interaktiv doska, virtual laboratoriya)	O'quvchilar 3D uy maketini kompyuterda chizadi va virtual tur ko'rinishini yaratadi.	Informatika (grafik dasturlar), Matematika (o'lchov, proporsiya), Tasviriy san'at (dizayn)	Raqamli savodxonlik va dizayn ko'nikmalari rivojlanadi; chizma geometriya va arxitektura elementlari o'rganiladi.
2.	Ko'rsatma xaritalari, bosma materiallar (plakatlar, diagrammalar)	"Oddiy elektr zanjiri" jarayonini bosqichma-bosqich xarita asosida tushuntirish.	Fizika (elektr toki), Mehnat xavfsizligi (himoya qoidalari), Tasviriy san'at (sxema chizish)	Jarayon mantiqiy ketma-ketlikda o'rgatiladi, o'quvchilar sxemalar bilan ishlashni o'rganadi va real hayotiy vaziyatlarga moslashadi.
3.	Asbob-uskunalar va materiallar (lineyka, sirkul, yog'och, qog'oz, plastmassa)	"Qog'ozdan model yasash" loyihasi – qog'ozni kesish, bukish, yopishtirish ishlari.	Matematika (o'lchash va shakllar), Fizika (kuch va materialning mustahkamligi), Ekologiya (qayta ishlash masalalari)	O'lchash va material xossalari haqida tushuncha kengayadi, ekologik tafakkur shakllanadi.
4.	Raqamli va elektron resurslar (video darslar, 3D modeller, onlayn kutubxona)	"Ekologik toza qadoqlash materiali" loyihasi uchun onlayn ma'lumotlar bazasidan foydalanib, turli variantlarni taqqoslash.	Biologiya (tabiiy materiallar), Kimyo (material xossalari), Ekologiya (atrof-muhitga ta'sir)	Mustaqil tadqiqot olib borish ko'nikmasi rivojlanadi, fanlararo ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyati shakllanadi.

1-jadval. Texnologiya ta'limi vositalari va ularning fanlararo bog'liqlikka ta'siri.

Mazkur jadval shuni ko'rsatadiki, texnologiya darslarida vositalardan maqsadli foydalanish o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantiradi, mustaqil ishlash ko'nikmasini oshiradi hamda fanlararo integratsiyani tabiiy shaklda amalga oshirish imkonini beradi. Shu tarzda o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalar, balki ilmiy izlanish, ekologik tafakkur va raqamli savodxonlik kabi zamonaviy kompetensiyalar ham shakllanadi.

Xulosa. Boshlang'ich sinf texnologiya ta'limida vositalarning to'g'ri tanlanishi va ularni maqsadli qo'llash fanlararo bog'liqlikni ta'minlashning eng samarali yo'llaridan biridir. AKT, ko'rgazmali materiallar, asbob-uskunalar va elektron resurslar o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki mantiqiy fikrlash, ijodkorlik, tahlil qilish va amaliy faoliyatni tashkil etish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Texnologiya darslarida fanlararo integratsiyani yo'lga qo'yish o'quvchilarni real hayotiy muammolarni hal etishga tayyorlaydi, ilmiy izlanish va ekologik tafakkurni shakllantiradi. Shu bois o'qituvchilar zamonaviy vositalardan kompleks foydalanish orqali texnologiya fanining mazmunini boyitishlari va o'quvchilarda XXI asr kompetensiyalarini shakllantirishlari zarur.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. K. F. Hew, T. Brush, (2007). Integrating technology into K–12 teaching and learning: Current knowledge gaps and recommendations for future research. Educational Technology Research and Development, 55(3), 223–252. doi:10.1007/s11423-006-9022-5
2. J.Tondeur, van J. Braak, F.Siddiq, R. Scherer, (2017). Time for a new approach to prepare future teachers for educational technology use: Its meaning and measurement. Computers & Education, 104, 1–14. doi:10.1016/j.compedu.2016.11.009

3. ERIC (2020). The Role of Technology in Integrated Learning Environments. <https://eric.ed.gov>
4. P. Mishra, M. J. Koehler, (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.
5. Jo'rayeva D.R. Texnologiya darslarida o'quvchilarda axborot kompetentligini oshirishda inkorporatsiyadan foydalanishning nazariy asoslari, Jurnal, Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar.
6. Jo'rayeva D.R., Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida fanlararo inkorporatsion bog'liqlikni ta'minlashning nazariy asoslari, Jurnal, Образование и инновационные исследования (2024 год № 2), 117
7. Jo'rayeva D.R., Inkorporatsion yondashuvlar orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish, Jurnal, International multidisciplinary conference hosted from glasgow | England.

XALQ O'YINLARI – YANGI AVLOD BOSHLANG'ICH TA'LIMIDA KREATIV VA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH VOSITASI

O'ktamova Sabina Azizjon qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti 2-kurs magistranti

Annotasiya: Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirishda xalq o'yinlaridan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari yoritilgan. Yondashuv natijasida o'quvchilarda kreativlik, muloqotga kirisha olish, jamoada ishlash, shuningdek, tanqidiy fikrlash kabi universal ko'nikmalar shakllanishi ilmiy dalillar asosida asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: milliy o'yinlar, boshlang'ich ta'lim, XXI asr kompetensiyalari, kommunikativ kompetensiya, jismoniy kompetensiya, o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasi.

Xalqimizning tarixiy dunyoqarashi va ijtimoiy turmush tarzidan kelib chiqib, yosh avlodni har tomonlama komil inson qilib tarbiyalash maqsadida yaratilgan o'zbek xalq o'yinlari bolalarni jismoniy va ma'naviy yetuklikka chorlash bilan birga katta avlodning yosh avlodga nisbatan e'tiborini, mehr-muhabbatini, g'amxo'rlikni, orzu-istaklarini ham badiiy ifoda etadi. "O'yin" so'zi lug'aviy, istilohiy va ko'chma ma'nolarda turli hodisalarni anglatadi. Lug'aviy ma'nosiga ko'ra "ko'ngil ochish, dam olish maqsadida qilinadigan erkin harakat yoki mashg'ulot"ni anglatadi, istilohiy ma'nosiga ko'ra "musobaqa qilish uchun ma'lum qoidalar asosida o'tkaziladigan mashg'ulot"-sportni, "ritmik harakatlar va mimikalar uyg'unligidan iborat" raqsni anglatadi.

O'zbek xalq bolalar o'yin folkloriga tegishli bo'lgan barcha unsunlar, jumladan, milliy o'yinlari, topishmoqlar, tez aytishlar-u chandishlar, sanamalar, cheklashmachoqlar bularning barchasi o'quvchilarni, jazzi bolajonlarni har taraflama rivojlantirishga xizmat qiladi. Ya'nikim ularning ham aqlan, ham jismonan, ham ma'nan rivojlanishida beqiyos hissa qo'shadigan o'yinlar ayni damda o'quvchilarda bir qancha kompetensiyalarning shakllanishi va rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Har bir o'yin o'quvchilarda ma'lum bir kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

„Oq terakmi, ko'k terak“ o'yini quyidagi kompetensiyalarni rivojlantiradi:

Kommunikativ kompetensiya: O'yin davomida bolalar bir-birlari bilan gaplashadi, savol-javob qiladi, o'z fikrini og'zaki ifodalaydi. Og'zaki nutqni rivojlantirish, muloqotga kirishish, e'tibor bilan tinglash kabi ko'nikmalar shakllanadi.

Shaxsiy va ijtimoiy kompetensiya: O'yin jamoada